

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ตามพระราชบัญญัติการไถ่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562¹

อันชลี ศรีหมอก²

การค้นคว้าอิสระเรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ตามพระราชบัญญัติการไถ่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมาย ความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของประเทศไทยและของต่างประเทศ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตามพระราชบัญญัติการไถ่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และเพื่อแสวงหาแนวทางการแก้ไขพระราชบัญญัติการไถ่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ให้สามารถนำมาบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ประเทศไทยประสบปัญหาคดีล้นโรงศาล ทำให้มีคดีที่ค้างการพิจารณาอยู่เป็นจำนวนมาก จากการศึกษาพบว่า ศาลยุติธรรมมีคดีที่ค้างพิจารณาในปี พ.ศ. 2563 มาพิจารณาต่อในปี พ.ศ. 2564 เป็นจำนวน 238,547 คดี ทำให้มีแนวคิดในการลดปริมาณคดีที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมลงโดยหลายหน่วยงานได้นำระบบยุติธรรมทางเลือกมาใช้ เพื่อให้ความยุติธรรมไม่ล่าช้าจนเกินสมควรดังภาษิตกฎหมายที่กล่าวไว้ว่า “ความยุติธรรมที่ล่าช้าคือการปฏิเสธความยุติธรรม”

สำหรับกระทรวงยุติธรรม ได้ส่งเสริมให้นำระบบยุติธรรมทางเลือกมาใช้หลายรูปแบบ เช่น การหันเหคดีออกจากกระบวนการยุติธรรม การประชุมกลุ่มครอบครัว รวมถึงการดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นภายในชุมชน โดยส่งเสริมให้ชุมชนนำการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนมาใช้ โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ได้สนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มกันของประชาชนในชุมชนขึ้นเป็นเครือข่ายยุติธรรมชุมชน เพื่อดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับความยุติธรรม เช่น การเผยแพร่ความรู้กฎหมาย การให้ความช่วยเหลือกันโดยการให้คำแนะนำคนในชุมชนเกี่ยวกับการใช้บริการหน่วยงานต่าง ๆ ของกระทรวงยุติธรรม รวมถึง การยุติความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนโดยกระบวนการไถ่เกลี่ยข้อพิพาท เพื่อให้ข้อพิพาทนั้นจบลงในชุมชนโดยไม่ต้องยื่นฟ้องต่อศาล การไถ่เกลี่ยข้อพิพาทดังกล่าว มีคนกลางเป็นผู้ดำเนินการกระบวนการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทคือ อาสาสมัครคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งสร้างขึ้นโดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม และถึงแม้ การไถ่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนโดยอาสาสมัคร

¹บทความนี้ เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระเรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ตามพระราชบัญญัติการไถ่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร. พันธุ์เทพ วิฑิตอนันต์ ประธานและกรรมการสอบ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คนพร จิตต์จรุงเกียรติ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มณฑิลา ภักดีคง

²นักศึกษابริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสงขลา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ จะดำเนินการ ครั้งแรก นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา แต่การดำเนินการดังกล่าวยังขาดกฎหมายรองรับ ทำให้ประชาชนที่ใช้บริการใกล้เกลี่ยข้อพิพาทไม่เชื่อถือ เนื่องจากไม่สามารถนำผลของการใกล้เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้บังคับกับคู่กรณีได้ ถึงแม้ในเวลาต่อมา ประเทศไทยได้ประกาศใช้กฎหมายหลายฉบับ ได้แก่ กฎกระทรวงว่าด้วยการใกล้เกลี่ยความผิดที่มีโทษทางอาญา พ.ศ. 2553 กฎกระทรวงว่าด้วยการใกล้เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 แต่บทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น มิได้ตราขึ้นเพื่อใช้บังคับกับกรณีการใกล้เกลี่ยข้อพิพาทโดยอาสาสมัครคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพโดยตรง ด้วยเหตุนี้ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ จึงเสนอกฎหมาย (ร่างพระราชบัญญัติการใกล้เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.) เข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี และได้มีการตราพระราชบัญญัติการใกล้เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ขึ้นมาบังคับใช้ นอกจากนี้จะมีวัตถุประสงค์ให้การใกล้เกลี่ยข้อพิพาทที่ดำเนินงานอยู่ตามหน่วยงานต่าง ๆ ให้มีกฎหมายกลางรองรับเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกันแล้ว ยังมีวัตถุประสงค์ให้การใกล้เกลี่ยข้อพิพาทโดยชุมชน มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน เป็นที่เชื่อถือของประชาชนที่มาใช้บริการอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติการใกล้เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ยังมีข้อบกพร่องบางประการ ผู้ศึกษาจึงนำมาศึกษาวิเคราะห์ ได้ข้อสรุปดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติด้านอายุของผู้ใกล้เกลี่ย

พระราชบัญญัติการใกล้เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มีการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ใกล้เกลี่ยไว้ในมาตรา 10 ซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวใช้ทั้งกรณีเป็นผู้ใกล้เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งและข้อพิพาททางอาญา รวมถึงใช้เป็นหลักเกณฑ์กำหนดคุณสมบัติของผู้ใกล้เกลี่ยข้อพิพาทชุมชนด้วย กล่าวคือ ต้องเป็นผู้ที่ผ่านการอบรมการใกล้เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักสูตรที่คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติตามกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติรับรอง เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่การใกล้เกลี่ยข้อพิพาท

อย่างไรก็ตาม การกำหนดคุณสมบัติของผู้ใกล้เกลี่ยดังที่กล่าวมาข้างต้นพบว่า มิได้มีการกำหนดคุณสมบัติด้านอายุของผู้ใกล้เกลี่ยเอาไว้ ทำให้เกิดความไม่ชัดเจนว่า บุคคลที่จะเป็นผู้ใกล้เกลี่ยภาคประชาชนตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการใกล้เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 นั้น สมควรต้องมีอายุเท่าใด เพราะประเด็นสำคัญคือ ผู้ใกล้เกลี่ยต้องเป็นบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือ คู่กรณีทั้งสองฝ่ายให้การยอมรับ และสามารถดำเนินการใกล้เกลี่ยให้เป็นไปโดยสงบเรียบร้อย ซึ่งหากผู้ใกล้เกลี่ยมีวุฒิที่น้อยเกินไป ก็อาจทำให้การใกล้เกลี่ยดังกล่าวไม่ประสบความสำเร็จได้

จากการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ พบว่า สำคัญได้ แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับคุณสมบัติของผู้ใกล้เกลี่ย โดยอย่างน้อยแสดงให้เห็นว่า ผู้ใกล้เกลี่ยต้องมีทั้งคุณวุฒิการศึกษา และวุฒิที่เหมาะสมแก่การเป็นผู้ใกล้เกลี่ย ผู้ศึกษาจึงเห็นด้วยกับบทกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำหนดให้ผู้ใกล้เกลี่ยจะทำการใกล้เกลี่ยในเรื่องใด ผู้ใกล้เกลี่ยต้องมีความรู้ในเรื่องที่ใกล้เกลี่ยนั้น โดยอย่างน้อยต้องผ่านการอบรมตามที่กฎหมายกำหนดในเรื่องนั้น ๆ ดังนั้น การกำหนดคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้ใกล้เกลี่ยเป็นสิ่งสำคัญ อย่างน้อยหากไม่มีการกำหนดคุณสมบัติในการศึกษา ก็ควรมีการกำหนดคุณสมบัติในด้าน

อายุ ผู้ใกล้ชิดต้องเป็นผู้ผ่านประสบการณ์ ชีวิตมาอย่างน้อยระยะเวลาหนึ่ง จึงจะทำหน้าที่เป็นผู้ใกล้ชิดที่เหมาะสมได้ และที่สำคัญ ผู้ใกล้ชิดควรมีความรู้ในเรื่องที่ต้องใกล้ชิดเพื่อให้ทางเลือกของคู่พิพาท ยืนอยู่บนพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องที่ตนกำลังมีข้อพิพาทนั้น ทั้งนี้ ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ควรมีการนำบทกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และฟิลิปปินส์ มาเป็นแนวทางในการกำหนดคุณสมบัติของผู้ใกล้ชิดดังกล่าว

2. ปัญหาเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลที่ได้จากในการใกล้ชิดข้อพิพาทในเรื่องความปลอดภัยของคู่ขัดแย้ง

มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติการใกล้ชิดข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ได้บัญญัติให้ผู้ใกล้ชิดต้องปฏิบัติตามจริยธรรมหลายประการ โดย (6) กำหนดให้ผู้ใกล้ชิดต้องรักษาความลับที่เกี่ยวข้องกับการใกล้ชิดข้อพิพาท บทบัญญัติข้างต้น เห็นได้ว่า มีการกำหนดให้ผู้ใกล้ชิดต้องรักษาความลับที่เกี่ยวข้องกับการใกล้ชิดข้อพิพาท แต่ไม่ได้มีการกำหนดเกี่ยวกับข้อยกเว้นของการเปิดเผยความลับเอาไว้ ทำให้มีข้อพิจารณาว่า ข้อมูลใด ๆ ที่ได้จากการใกล้ชิดข้อพิพาท ควรเป็นความลับทั้งหมด ซึ่งผู้ใกล้ชิดไม่สามารถเปิดเผยได้เลย หรือมีข้อยกเว้นบางประการให้สามารถเปิดเผยได้ในบางกรณี เช่น ข้อมูลที่ได้จากการใกล้ชิดมีความเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในชีวิตและร่างกายของคู่ใกล้ชิด หากไม่มีการเปิดเผยต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องการปกปิดข้อมูลดังกล่าวไว้ อาจส่งผลทำให้ คู่ใกล้ชิดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ถูกทำร้ายร่างกายจนเป็นอันตรายต่อชีวิตและร่างกาย เป็นต้น

การใกล้ชิดข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการใกล้ชิดข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ซึ่งโดยเจตนา คือใช้เป็นกฎหมายกลางในการใกล้ชิดข้อพิพาทในทุกเรื่องที่ถูกกฎหมาย ให้อำนาจ ได้แก่ เรื่องที่ดิน เรื่องระหว่างทายาท และเรื่องอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา รวมถึงข้อพิพาทอื่นที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าล้านบาท หรือไม่เกินจำนวนตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ข้อพิพาทบางเรื่องอาจนำไปสู่ความขัดแย้งบานปลายจนเป็นอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของอีกฝ่ายหนึ่ง ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ถึงแม้มีการกำหนดให้ผู้ใกล้ชิดมีหน้าที่ในการรักษาความลับที่ได้จากการใกล้ชิด แต่ก็ควรมีการบัญญัติข้อยกเว้นที่จะสามารถทำการเปิดเผยได้เช่นกัน โดยเฉพาะเรื่องที่มีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อคู่ขัดแย้งฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือเรื่องที่มีกฎหมายเฉพาะกำหนดให้สามารถเปิดเผยได้ ทั้งนี้ เพื่อให้กฎหมายเกี่ยวกับการใกล้ชิดข้อพิพาทของไทยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงควรรนำบทกฎหมายต่างประเทศ มาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขกฎหมายดังกล่าว

3. ปัญหาเกี่ยวกับการใกล้ชิดข้อพิพาททางอาญาในกรณีผู้เสียหายหลายคน

พระราชบัญญัติการใกล้ชิดข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 45 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการใกล้ชิดข้อพิพาททางอาญา ในกรณีมีผู้เสียหายหลายคนว่า ผู้เสียหายซึ่งเข้าร่วมการใกล้ชิดข้อพิพาททางอาญาต้องสมัครใจและประสงค์จะเข้าร่วมการใกล้ชิดข้อพิพาททางอาญา ทั้งนี้ มาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการใกล้ชิดข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ได้ให้ความหมายของการใกล้ชิดข้อพิพาททางอาญาไว้ หมายความว่า

การไต่เถียงข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน โดยพนักงานสอบสวนจัดให้คู่กรณีในคดีอาญามีโอกาสเจรจาตกลงหรือเยียวยาความเสียหายเพื่อระงับคดีอาญา

ปัญหาคือ บทบัญญัติดังกล่าวเป็นการระงับคดีอาญา ตามมาตรา 39 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งบัญญัติไว้ว่า สิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไป ดังต่อไปนี้ (2) ในความผิดต่อส่วนตัว เมื่อได้ถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้องหรือยอมความกันโดยถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งในปัจจุบัน มีแนวคำพิพากษาวางหลักไว้ 2 แนวทาง คือ แนวทางแรก ในคดีความผิดต่อส่วนตัวที่มีผู้เสียหายหลายคน ถ้าผู้เสียหายคนหนึ่งถอนคำร้องทุกข์ สิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องของผู้เสียหายทุกคนย่อมระงับไปทั้งหมด ส่วนแนวทางที่สอง ในความผิดต่อส่วนตัวที่มีผู้เสียหายหลายคน ถ้าผู้เสียหายคนหนึ่งถอนคำร้องทุกข์ สิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (2) เฉพาะผู้เสียหายที่ถอนคำร้องทุกข์เท่านั้น จึงมีข้อพิจารณาว่า การไต่เถียงข้อพิพาทในคดีอาญาที่เกิดขึ้นตามมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติการไต่เถียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 นั้น จะเป็นการตัดสิทธิผู้เสียหายรายอื่นในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดหรือไม่

การศึกษายกกฎหมายต่างประเทศทำให้มีข้อพิจารณาได้ว่า ทุกประเทศล้วนนำการไต่เถียงข้อพิพาทมาใช้ ทั้งในทางแพ่งและทางอาญา โดยในส่วนทางอาญานั้น เพื่อเปิดโอกาสให้มีการเยียวยาความเสียหาย เพื่อบรรเทาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย อย่างไรก็ตาม การที่ผู้เสียหายคนหนึ่ง ยินยอมเข้าสู่การไต่เถียงข้อพิพาทเพื่อระงับคดีอาญา จะมีผลเป็นการระงับสิทธิในการดำเนินคดีของผู้เสียหายรายอื่นหรือไม่ ขึ้นอยู่กับแนวคิดในการดำเนินคดีอาญาของแต่ละประเทศ ทั้งนี้ จะนำไปตามแนวทางใด ยังไม่เป็นที่ชัดเจน ดังที่ผู้ศึกษาได้ยกตัวอย่างคำพิพากษามาข้างต้น ขณะเดียวกัน เมื่อทำการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของการระงับข้อพิพาท ที่ต้องประกอบไปด้วยความเป็นธรรม การสร้างความเป็นธรรม คือ ไม่ว่าจะเป็นความเป็นธรรมที่เกิดจากคู่กรณีตกลงกันเอง หรือมีคนกลางเข้ามาดำเนินการให้เกิดข้อตกลงขึ้นก็ตาม จะต้องมีความสมดุลลงตัวทุกด้านเป็นกลางอย่างแท้จริง เป็นที่พอใจของทุกฝ่าย ทำให้ทุกฝ่ายเกิดการปรองดองกันได้และระงับข้อพิพาททั้งหมดไม่ว่าจะเป็นเรื่องในอดีต ปัจจุบัน หรือแม้แต่ในอนาคตก็ตาม

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ควรมีการกำหนดให้ชัดเจนในมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติการไต่เถียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ว่า หากการไต่เถียงข้อพิพาทในคดีอาญานั้นนำไปสู่การระงับคดีอาญา ก็เป็นการระงับเฉพาะในส่วนของผู้เสียหายที่สมัครใจไต่เถียงข้อพิพาทที่เกิดขึ้นที่จัดโดยพนักงานสอบสวนเท่านั้น โดยไม่กระทบถึงสิทธิในการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายรายอื่น

ผลของการศึกษาเรื่องปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการไต่เถียงข้อพิพาทภาคประชาชน ตามพระราชบัญญัติการไต่เถียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติด้านอายุของผู้ไต่เถียง

ผู้ศึกษาขอเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติการไต่เถียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 10 ก. คุณสมบัติ โดยใช้ถ้อยคำต่อไปนี้แทน

ก. คุณสมบัติ

(1) มีอายุตั้งแต่ 30 ปี ขึ้นไป

(2) ผ่านการอบรมหลักสูตรการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และผู้ไกล่เกลี่ย จะทำการไกล่เกลี่ยในเรื่องใด ต้องเป็นผู้ที่เคยผ่านการอบรมในเรื่องนั้นตามหลักสูตรที่คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติตามกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติรับรอง

(3) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ไกล่เกลี่ยมีความรู้ในเรื่องที่ต้องไกล่เกลี่ยเพื่อให้ทางความรู้ ความเข้าใจ แก่คู่พิพาทในเรื่องที่ตนกำลังมีข้อพิพาทนั้น ก่อนจะเลือกแนวทางการยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง

2. ปัญหาเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลที่ได้จากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในเรื่องความปลอดภัยของคู่ขัดแย้ง

ผู้ศึกษาขอเสนอแนะ ให้มีการแก้ไขมาตรา 12 (6) แห่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 โดยใช้ถ้อยคำต่อไปนี้แทน

(6) รักษาความลับที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เว้นแต่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยต่อชีวิต ร่างกาย และสุขภาพของบุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือมีกฎหมายให้ต้องเปิดเผยต่อสาธารณะ

ทั้งนี้ เพื่อให้หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการรักษาความลับที่ได้จากการไกล่เกลี่ยมีข้อยกเว้นบางประการตามที่กฎหมายกำหนด

3. ปัญหาเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในกรณีผู้เสียหายหลายคน

ผู้ศึกษาขอเสนอแนะให้มีการแก้ไข มาตรา 45 พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 โดยใช้ถ้อยคำต่อไปนี้แทน

มาตรา 45 ในกรณีมีผู้เสียหายหลายคน ผู้เสียหายซึ่งเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาต้องสมัครใจและประสงค์จะเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา

ในกรณีที่มีคู่กรณีมากกว่าสองฝ่าย และคู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่สมัครใจเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ให้สามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างคู่กรณี ที่สมัครใจเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้

การระงับคดีอาญาอันเป็นผลมาจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของคู่กรณีฝ่ายที่สมัครใจเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญา ไม่มีผลต่อสิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องของผู้ไกล่เกลี่ยฝ่ายอื่นที่ไม่สมัครใจเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญา

ทั้งนี้ เพื่อให้การเข้าไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญา และสิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องเป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้เสียหายแต่ละคน

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมคุณสมบัติด้านอายุของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้มีความชัดเจน โดยกำหนดให้ผู้ไกล่เกลี่ยควรมีอายุตั้งแต่ 30 ปี ขึ้นไป ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์

เกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลที่ได้จากการไต่ถามข้อพิพาทในเรื่องความปลอดภัยของกลุ่มผู้จัดเลี้ยง โดยกำหนดให้มีข้อยกเว้นให้ผู้ไต่ถามสามารถเปิดเผยความลับจากการไต่ถามข้อพิพาทได้ หากความลับที่ได้จากการไต่ถามข้อพิพาทดังกล่าวเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของกลุ่มผู้จัดเลี้ยง และควรมีการกำหนดอย่างชัดเจนว่า ผลของการเข้าร่วมการไต่ถามข้อพิพาทของผู้เสียหายรายหนึ่ง ไม่มีผลต่อสิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องของผู้เสียหายรายอื่น ซึ่งหากมีการแก้ไขกฎหมายตามข้อเสนอแนะดังกล่าวไปข้างต้นแล้ว ก็จะส่งผลทำให้ได้บุคคลที่มาเป็นผู้ไต่ถามข้อพิพาทเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับการทำหน้าที่เป็นผู้ไต่ถาม มีหลักเกณฑ์บางประการให้ผู้ไต่ถามสามารถเปิดเผยข้อมูลที่ได้จากการไต่ถามได้ โดยเฉพาะภายใต้สถานการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อชีวิตและร่างกายของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และให้การไต่ถามข้อพิพาทและสิทธิในการนำคดีมาฟ้องเป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้เสียหายแต่ละราย

เอกสารอ้างอิง

กรมคุมประพฤติ. การระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการไกล่เกลี่ยและงานคุมประพฤติกับชุมชน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงยุติธรรม, 2545.

จารุณี ฐานธราภรณ์. การวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลและความรวดเร็วในการดำเนินคดี. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม, 2548.

ฉันทพล ชินกุลกิจนิวัฒน์ และคณะ. “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ไกล่เกลี่ยต้นแบบเชิงพุทธบูรณาการ.” วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 7, 3 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2562): 684.

ตะวัน มานะกุล. กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสาธิตารณสุขแห่งชาติ, 2557.

ทศพล วรรณกุลพันธ์. การระงับข้อพิพาททางธุรกิจ. เชียงใหม่: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2554.

บุญตา ส. ผาบัมมีชัย. “กระบวนการว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทศึกษา: เปรียบเทียบ ความกฎหมายไทยและ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.

ประสิทธิ์ ลาภพิทักษ์มงคล. “คุณลักษณะผู้ประนีประนอม: แนวคิดและการพัฒนาตาม หลักพุทธสันติวิธี.” วารสารมหาจุฬานาครทรรศ 6, 10 (ธันวาคม 2562): 5679.

พินัย ไชยแสงสุรกุล กับคณะ. วิจัยพื้นฐานกฎหมายล้านนาไทยโบราณ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษาและโรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532.

วงศ์ศิษฐ์ วรกิจโสภณไพศาล. “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง ก่อนเสนอคดีต่อศาล.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2552.

สรวิศ ลิ้มปรงยี. หลักศาสนากับการไถ่เกี่ยข้อพิพาท. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักกระจับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม, 2553.

สำนักกระจับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม. ประมวลจริยธรรมผู้ประนีประนอม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธนาพรศ, 2555.